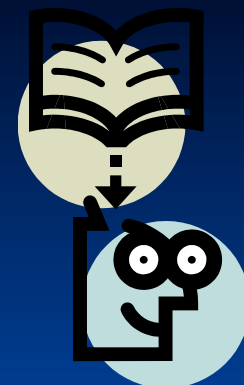


Politikat Ekonomike
Zhvillimi ekonomiko-social

Prof.Dr. Adrian Civici
Universiteti European i Tiranës

Koncepti, evolucioni dhe modelet e zhvillimit

Politikat Ekonomike- zhvillimi



- Koncepti “zhvillim ekonomik”
- C’ do te thote “**zhvillim**”?
- Kur u perdor per here te pare ky term?
- Ku dallon nga koncepti “**rritje ekonomike**”?
- Ndryshimi me termin “**progres/inovacion**”
- Zhvillimi “ekonomik”, “social”, “territorial”, etj.
- Vende te zhvilluara...vende ne zhvillim...vende me ekonomi emergjente (zhvillim te shpejte)...vende te varfera...vende shume te varfera.....

Politikat Ekonomike- zhvillimi

- Si matet/shprehet zhvillimi ekonomiko-social?
- Prodhimi i Brendshem Bruto (PBB);
- Prodhimi Kombetar Bruto (PKB);
- PBB/fryme....
- Indikatori i zhvillimit njerezor (edukimi, shendeti....);
- Niveli i varferise.. thelesia, ashpersia,shperndarja;
- Niveli i pabarazise sociale...shperndarja e pasurise;
- Niveli i pabarazise territoriale ne raport me zhvillimin...

Politikat Ekonomike- zhvillimi

- Mjetet...menyrat...instrumentet e zhvillimit
- Kultura...traditat...historia....
- Fuqizimi politik e ushtarak...pushtime/kolonizime
- Tregetia..avantazhet krahasuese.....
- Politikat ekonomike...avantazhet konkurruese...
- Lendet e para...perdorimi i territorit...fuqia punetore...teknologjite e reja... shkenca/ inovacionet.....fuqia financiare....siguria juridike..

Politikat Ekonomike- zhvillimi

- Zhvillimi dhe modeli i zhvillimit.....
- Modeli perendimor....
- Modeli tradicional / historiko-gjeografik....
- Modeli i lidhur me fene/zakonet....
- Modeli global / modern.....
- Shekulli XXI....nje model i ri ? PERSE?

Politikat Ekonomike- zhvillimi

- **Faktoret qe frenojne zhvillimin :**
- Mentaliteti i popujve/kategorive te ndryshme sociale
- Historia / kolonializmi;
- Pozicioni gjeografik; klima;
- Influenca fetare / zakonore / tradicionale;
- Lufterrat / konfliktet te brendshme e te jashteme;
- Shtet & qeverisje e dobet; korrupsioni;

Politikat Ekonomike- zhvillimi

- Deficiti demokratik
- Demografia (popullsi e rralle apo e dendur)
- Teorite dhe modelet ekonomike te zbatuara apo te preferuara; borxhet, deficitet, etj.
- Roli i institucioneve nderkombetare;
- Specializimi i ngushte (droga, kafeja, kakao, minerale, etj.)
- Niveli i ulet arsimor...mungesa e dijeve.

Modelet e Zhvillimit – si jane profilizuar ?

Modeli “*aziatik*” i profilizuar si :

- kombinimi i modernes me traditen;
- shtet i forte qe nuk lejon disekuilibre makroekonomike;
- politika te ashpra sociale.



Modelet e Zhvillimit – si jane profilizuar ?

Modeli “*latino amerikan*” bashke me ate *afrikano-verior* dhe te shume vendeve te *lindjes se mesme* :

- zhvillim i shoqeruar me tronditje dhe disekuilibre te forta ekonomike e sociale,
- kriza financiare e kulturore;

Modelet e Zhvillimit – si jane profilizuar ?

- **Modeli *tipik afrikan*** me dominim te ekonomise se lendeve te para, krizave politike, ekonomise informale e korrupsionit, demografise se pakontrollueshme, etj.
- **Modeli *standart*** i sugjeruar nga Institucionet nderkombetare si BB, FMN – stabilitet makroekonomik, ekonomi tregu e liberalizuar, liri politike e sociale, privatizime masive, qeverisje transparente, etj.

Konceptet mbi zhvillimin - ecuria

Ceshtja e **modelit te zhvillimit** dhe bazes teorike « *ekonomise se zhvillimit* » - dege e re e shkences ekonomike ne vitet 50-te te shek. XX-te.

« Mos-zhvillimi » konsiderohej si nje **vonese kohore ne procesin e zhvillimit** ;

Rryma « *strukturaliste* » : mos-zhvillimi eshte nje **fenomen historik** i lidhur me c'rregullimet dhe disproporcionet e strukturave prodhuese.

Konceptet mbi zhvillimin - ecuria

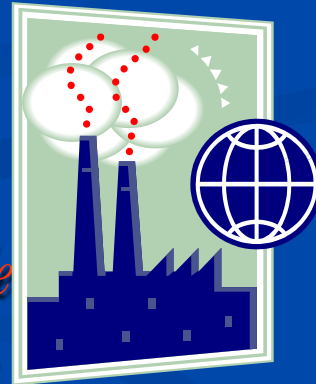
Zgjidhjet e propozuara ishin kryesisht te natyres **intervencioniste** :

- (i) Projekte te perqendruara shteterore,
- (i) Strategjive te zevendesimit te importeve me prodhim vendas panvaresisht nga kostot e tij, etj.



Konceptet mbi zhvillimin - ecuria

- Ne vitet 60–70, fokusim drejt idese se « *mos-zhvillimi eshte pasoje e dominimit te vendeve te medha e zhvilluara kapitaliste mbi vendet e varfera* »...se zhvillimi i tyre ishte i pamundur pa « *konsensusin* » e perkrahjen e tyre.
- Ne fund te kesaj periudhe linden teorite e « *nde* se ekonomive, te relacioneve « *qender-periferi* », te « *kembimeve jo te barabarta* », etj.



Konceptet mbi zhvillimin - ecuria

Ngadalesimi i zhvillimit ekonomik botëror pas viteve 70–80 -te i shoqëruar me « **krize e borxheve** » dhe « **Krizat e naftës** » dhe i provokuar nga aplikimi i politikave monetare e financiare liberale i dha fund iluzioneve të krijuara nga politikat intervencioniste dhe.....

.....përgatiti terrenin drejt **politikave tipike liberale**



Konceptet mbi zhvillimin - ecuria

- Lindja e « *konsensusit te Washingtonit* » : kredi zhvillimi nga Banka Boterore apo institucione te tjera nderkombetare perfitohen vetem kur zbaton kriteret e rigorozitetit financiar te FMN.
- Thelbi i politikave : kushtet e paketes se « *axhustimit strukturor* » me objektiv integrimin e vendeve ne zhvillim ne tregun boteror

Konceptet mbi zhvillimin - ecuria

- Fundi shek. XX: reagime ne funksion te debateve mbi zhvillimin ekonomik e social :
- Institucionet nderk. si BB e FMN - partizane te politikave liberale, futen konceptin e «mireqeverisjes» dhe objektivin e «luftes kunder varferise» duke i kushtezuar keshtu kredite e tyre

Konceptet mbi zhvillimin - ecuria

- 1999 - OKB-ja dhe mbi 170 kryetare shtetesh e qeverish lancuan : « **Objektivat globale te zhvillimit te mijevjecarit** » :
- si instrument kryesor privilegjuan teorine dhe praktikat e « *zhvillimit te qendrueshem* ».
- 2002 – konferenca nderkombetare e Johanesburgut (Afrika e Jugut)
- 2008-2012 : kriza financiare – debatet e reja mbi zhvillimin

Konceptet mbi zhvillimin - ecuria

- Shfaqja e nje rryme e cilesuar si « *rrefuzuese* » e kesaj tendence globale me argumentin se modelet e zhvillimit qe propozohen jane specifike vetem per perendimin dhe synojne rritjen e dominimit ekonomik, politik e kulturor te tyre.
- Kerkohet **anullimi i marreveshjeve** me BB, FMN e OBT-ne, largimin e qeverive nga bashkepunimi me keto organizata, hartimi i politikave te pavarura, modele origjinale zhvillimi, etj

Strategjia e Zhvillimit - Shqipëria



- Shembulli dhe problemet e **Shqiperise** ne kuadrin e zgjedhjes se modelit te zhvillimit, percaktimin e Strategjise se zhvillimit ekonomik e social dhe aplikimin e politikave ekonomike ...**1991 - 2012**

Strategjia Kombetare e Zhvillimit

- 1992- 2002 : **mbi 75 dokumenta “strategjike”** te pergatiture nga institucionet shqiptare;
- 1992 – 2002 : mbi **12 “orientime strategjike”** te shpallura.....
- 1992 – 2002 : **mungon monitorim** i mirefilte per shkallen e realizimit te orientimeve strategjike..
- 2001 : hartimi dhe miratimi i **GPRS**;
- 2003 : Nga **GPRS** ne **SKZHES**.....
- 2006 : nga SKZHES ne SKZHI....pse?

Modeli strategjik – cilin duhet te zgjedhim ?

- Duhet te kristalizohet nje **model zhvillimi te pershtatshem** per kushtet konkrete dhe perspektiven europiane te vendit.
- Ti japim sa me shpejt pergjigje zgjedhjes se modelit strategjik qe do adoptojme :

Nga rritja e qendrueshme – drejt qendrueshmerise se rritjes ekonomike

Pikepyetje : si ti orientojme financimet ?

- *Zhvillim i ekuilibruar* : shpërndarje proporcionale e financimeve në të gjithë sektoret e ekonomisë, në kuadrin e një programi kompleks zhvillimi dhe burimesh financiare të konsiderueshmepor me pikpyetjen e madhe :

Te zhvillojme gjithë sektoret **paralelisht**; apo

Te orientojemi kryesisht nga sektoret që paraqesin **avantazhe krahasuese** ?

Pikepyetje : si ti orientojme financimet ?

- *Zhvillim i dizballancuar*, dmth : zhvillim me disa etapa dhe me **prioritete selektive** per financimet e brendshme dhe te huaja.

Kjo zgjedhje ka dhene rezultate te mira ne ato vende qe kane privilegjuar hapjen e tregjeve dhe integrimin e shpejte ne ekonomine boterore... por qe shpesh jane perballuar dhe me tensione sociale e kriza politike.

Si ti orientojme financimet.....?

- **Financimi i aktiviteteve qe thellojne :**
 - **hapjen ekonomike ;**
 - **rritja e aftesise konkurruese;**
- **Financimi i aktiviteteve qe sigurojne :**
 - transformimin e efekteve te rritjes ekonomike**
 - ne reduktim te varferise, ne zhvillim social dhe**
 - zhvillim rajonal te ekuilibruar;**

Si ti orientojme financimet.....?

- **Financimi i reformave strukture** : privatizime, reduktojnë ekonominë informale dhe qarkullimin e parave kesh;
- **Financimi i aktiviteteve** që rrisin punësimin / shfrytëzojnë prodhimet dhe burimet lokale / rrisin eksportet / kufizojnë importet / krijojnë dinamika lokale zhvillimi /

Politikat ekonomike - Strategjia Kombetare

- Mbikqyrja e **strategjive ndersektoriale** dhe sektoriale;
- Integrimi ne menyre koherente e **strategjive rajonale**;
- Hartimi I **politikave specifike** te reduktimit te varferise;
- Dhenia e sugjerimeve mbi **implikimin e politikave ne tavanet e shpenzimeve te PBA-se.**

Rekomandime per PBA 2008-2010

- Permiresimi i **llogaritjes se kostos** dhe percaktimit te prioriteteve;
- **Balancimi i kerkesave alternative** per shpenzime publike;
- Lidhia dhe **financimi i prioriteteve** te reduktimit te varferise, rritjes ekonomike dhe procesit te integritimit europian;
- **Percaktimi i sektoreve prioritare** te cilat duhet te financohen.